

Шусть В.В.

Кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії історії психології
імені В.А. Роменця Інституту психології
імені Г.С. Костюка НАПН України.

Інтернет – простір як фактор творення міфологем політичної свідомості

В уявленнях сучасної людини про владу, суспільство, державу присутні якості міфічного простору і часу, які багато в чому аналогічні відповідним якостям наших предків. Політичний простір в масовій свідомості виявляється тільки у зв'язку з наповнюючими його подіями, особливо помітними персонажами і очікуваними сенсаціями. Політичний час тільки в рамках наукового підходу має виділений напрям, а зміни вважаються незворотніми. Масова свідомість, навпаки, чекає не тільки новизни (добре забутого "старого"), а й повернення "золотого століття", і пошвавлення політичних персонажів минулого, і подібності (втілення) їх у нових політичних фігурах.

Оскільки правила і закони звичного соціального простору перестають діяти, досвід передається не у вигляді знання про ці правила і закони, а у вигляді міфосюжетів, заснованих на системі символів, що знімають потребу суб'єкта інтернет-спілкування в рефлексії, усуває уявлення про необхідність відповідати за поведінку, мову спілкування. Символічні цінності виявляються вище інших, оскільки ними актуалізується несвідоме, яке приховує рушійний інструмент соціальних процесів. Відтак в інтернет-просторі прихильність користувачів до тих чи інших політичних лідерів, партій, міжнародних об'єднань трансформується в зливу звинувачень, а часто і лайки, дбайливо правленої модераторами, що в своїй основі має не раціональне підґрунтя, а міфологеми і ідеологеми, щедро продуковані сучасними ЗМІ. Особливість поведінки користувачів Інтернету в умовах політичної кризи пов'язана зі зрушеннями у світогляді, з вимушеним зверненням до архаїчних способів освоєння дійсності, яку немає можливості прийняти і осмислити раціонально в тому хаотичному стані, який приносить Інтернет-простір. Відбувається ускладнення звичної картини світу, втрачається здатність сприйняття дійсності в усьому її різноманітті, і вона підміняється гранично спрощеною схемою, набором міфологічних сюжетів, в яких давні боги замінюються сучасними дійовими і закулісними особами української політики, а божественні сили - таємничої магією політиків і прихованих сил. Відповідно політична поведінка зводиться до найбільш простих і емоційно виразних дій - стихії мітингів, прояву перебільшених захоплень і неадекватною ненавистю до політичних лідерів з "ворожого табору". Новизна відчуття знову актуалізованого архетипу штовхає людину до експресивних виразів колективних сподівань, що можна спостерігати на численних інтернет-форумах. В деяких випадках рівень архаїчної ненависті

просто зашкалює, що змушує модераторів відключати саму можливість коментування.

Інша річ - активність проплачених коментаторів в мережі інтернет. Вона досягає максимуму незадовго до виборів. Штаби основних кандидатів влаштовують справжні словесні битви на новинних сайтах і в соцмережах. Групи троллів отримують ряд тез, які оновлюються щотижня активно обстоюють їх у інтернет-суперечках.

Однак внесення елементів архаїчного мислення в сучасність не робить суспільство повністю архаїчним, оскільки для архаїчного суспільства характерна саме стабільність світогляду - стійка картина світу, канонічний порядок речей, фіксована символічна функція, що повертає предмети і явища зі звичного світу в сакральний стан. Криза сучасного стану українського суспільства потребує певного символізму світосприйняття, прагнення до відшукання нової картини світу, яка задовольнила б очікування на здійснення кардинальних змін у суспільстві, виведення нових смислів буття шляхом порівняння з культурним прецедентом. Показовим в цьому плані є очікування "Пришестя Євросоюзу". Варто зазначити, що більшість населення України саме так оцінює підписання (або не підписання) переважно економічної Угоди. Половина населення країни очікує від Угоди "розквіту держави", а інша - її "колапсу".

Архетипи складають ту систему координат, з якої свідомість не в змозі вирватися. Рано чи пізно архетип стає актуальним оскільки природа людини не дозволяє йому довгий час перебувати у світі раціональних істин і формальної логіки. Причому "розмірність" архетипічного простору невисока - міфологічних сюжетів на диво мало, вони повторюються в різних варіаціях всюди. Навряд чи можна погодитися з тим, що міф є спосіб приховати правду. Історична правда – обов'язок вчених не тільки в давнину, але і в сучасні, доволі непрості часи. Тому міф є емоційно, соціально істинним описом кризи і методу її вирішення. Соціальна криза може бути записана у пам'яті народу тільки в міфологічній формі.

Ілюзія ухилення суспільства від визнання свого першоджерела в насильстві може виникати у зв'язку з поширенням ліберальних ідей про природну добродетель людини. Ці ідеї дійсно є формою політичного міфу, що приховує все нові і нові форми насильства - нав'язування своєї волі, які винаходить людство. У цих сучасних міфах насильство, творене суспільством, сприймається як належне – наприклад, виправдовується силове захоплення влади як можливий варіант розвитку подій, незважаючи на "присягу" європейськості, демократичності і т.д. Саме для пострадянських суспільств, а не для суспільства взагалі, стратегія визнання правди про визначальну роль насильства в утриманні влади, соціального порядку є провіною. Історія новітнього часу підтверджує, що саме авторитарні лідери пострадянських країн змогли перебувати на президентських посадах два терміни підряд.

Елементи архаїчного мислення вриваються в сучасну політичну поведінку народних мас. Люди перестають критично мислити, їх думки та

поведінка змушують говорити про кризовий стан свідомості, про кризовий суспільства. Спостерігається розрив між інституційною архітектурою суспільства і народними уявленнями про "порядок", за донедавна звичними рольовими масками державних чиновників і громадських діячів раптом виявляються лицемірні "герої" або ж, навпаки, - пророки і вожді, збуджуючі широкі маси своєю прозорливістю і волею.